

Vijf fosforgranaten worden tot ontploffing gebracht in Castenray. GÉ HIRDES

ONDERZOEK ACHTERGROND

De jacht op ondergrondse **bommen** die zelden afgaan kost miljoenen

Tachtig jaar na de Tweede Wereldoorlog wordt nog vaak gezocht naar bommen, kogels en granaten in de bodem, zoals niet zo lang geleden nog in Maasgouw en Roerdalen. Dat kost jaarlijks miljoenen aan belastinggeld. Een „perverse" geldstroom, vindt hoogleraar Ira Helsloot.

ROERDALEN/MAASGOUW
FLORIAAN GRUISEN EN WIM COENEN

Voordat de werkzaamheden aan de verouderde rioolering in Heel echt van start konden, lag er al een bonnetje op tafel van een 0,5 miljoen euro. Een speciaal bureau controleerde het gebied op ondergrondse explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. De gemeente Maasgouw mag de rekening van het onderzoek dankzij de 'bommenregeling' opsturen naar het Rijk, dat de kosten voor 68 procent vergoedt.

Nog een voorbeeld: in de gemeente Roerdalen deed een declaratie voor de bommenregeling van projectontwikkelaar Solidiam afgelopen jaar veel stof opwaaien. Voor de bouw van logistieke hallen had het bedrijf in 2023 en 2024 een terrein aan de Veldweg in Herkenbosch van 75.000 vierkante meter laten onderzoeken door de firma Euroradar. Solidiam diende een aanvraag voor een tegemoetkoming uit de regeling in bij de gemeente voor 1,1 miljoen euro. Het torenhoge bedrag leidde tot verbazing in de gemeenteraad, een draai van het college en uiteindelijk een afwijzing van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Een belangrijke vraag die onbeantwoord bleef: hoe kan een bommenonderzoek zo duur zijn? Het grootste aandeel van de facturen kwam van het bedrijf dat met machines het terrein had afgegraven. Dat had Euroradar met zijn graafmachines geassisteerd bij het afgraven van de toplaag en het spitten naar verdachte objecten die uit de grondradarmeting waren gekomen. Uiteindelijk werden 39 oorlogsresten gevonden, variërend van een Russisch magazijn tot Britse granaten en ontstekers.

Declaraties

Het afgelopen jaar keerde het Ministerie van Binnenlandse Zaken 16 miljoen euro uit voor de regeling, waarvan 1,5 miljoen naar Limburgse gemeenten ging. De declaraties per gemeente variëren van enkele duizenden euro's tot soms meer dan een miljoen. „Er zijn heel veel factoren die de prijs betalen", zegt Euroradar-directeur Frank Barink. „De kleinere bedragen zijn vooral voor historisch onderzoek, waar alleen papier voor nodig is. Bij de hele grote projecten, zoals in Roerdalen, gaat het om veel hectares en om veel en diepgravend onderzoek."

Volgens Ira Helsloot, hoogleraar aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, is bijna al dit gespeur naar bommen, granaten en kogels overbodig. Helsloot, gespecialiseerd in fysieke veiligheid en crisisbeheersing, stelt dat veruit de meeste explosieven uit de Tweede Wereldoorlog die in de Nederlandse bodem zitten ongevaarlijk zijn. „Met de vliegtuigbommen moet je verantwoord omgaan. Maar de rest gaat niet meer af. Je kunt er met een bulldozer tegenaan rijden. Die kun je dus net zo goed laten liggen."

Als er al gewonden of doden vallen door explosieven, zijn dit volgens Helsloot altijd mensen die zelf zijn gaan „hobbyen". Denk aan kinderen die een granaat vinden en ermee gaan spelen of een 17-jarige die thuis in de schuur knutselt met oude munitie. Waarom worden er dan jaarlijks miljoenen aan overheidsgeld uitgekeerd voor explosievenonderzoek? Volgens Helsloot is er iets goed mis met het systeem sinds rond het jaar 2000 de opsporing van oorlogsresten is geprivatiseerd. Omdat bedrijven met de onderzoeken hun brood verdienen, hebben die er volgens Helsloot belang bij zo veel mogelijk 'verdachte' gebieden te scannen. Directeur Barink weerlegt dat: „Wij doen óf het vooronderzoek óf de grondradaronderzoeken, maar zelden allebei. Behalve bij kleine projecten. Wij willen niet ons eigen vlees kweken. Als dat uitkomt, wil niemand meer met je samenwerken."

Het afgelopen jaar keerde het Ministerie van Binnenlandse Zaken 16 miljoen euro uit voor de regeling, waarvan 1,5 miljoen naar Limburgse gemeenten ging.

Ministerie

Volgens Helsloot speelt mee dat de pijn van de rekening door niemand gevoeld wordt. „Gemeenten kunnen de facturen doorsturen naar het ministerie. Het ministerie zegt: dit is geld uit het gemeentefonds, dat is opgebracht door alle gemeenten. Het is een perverse financieringsconstructie. Andermans geld gee je gemakkelijk uit."

De hoogleraar pleit voor een beleid waarbij de overheid alleen nog plekken onderzoe waar een aantoonbaar risic bestaat. „Als je weet dat ergens een vliegtuigbom ligt o een dumpplek voor munitie bijvoorbeeld. Dan zijn we 9 procent van de kosten kwij